

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

Короход Я.Д., Долінська Л.В.

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для студентів факультету
психології, політології та соціології

Одеса 2021

УДК 159.98 (073)
К68

**Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
протокол № 2 від 04.12.2020 року**

Рецензенти:

Максименко Ю.Б. — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та диференціальної психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського;

Цільмак О.М. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Короход Я. Д., Долінська Л. В.

К68 Диференціальна психологія: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / Я. Д. Короход, Л. В. Долінська. — Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія»; Фенікс, 2021. — 55 с.

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Диференціальна психологія» розроблено відповідно до навчального плану і складаються з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій із проведення лекційних та практичних занять, питань до іспиту, завдань для самостійної роботи, списку рекомендованої літератури. Вивчення дисципліни «Диференціальна психологія» допоможе студентам оволодіти системою знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також про природу, джерела та наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання; сформує у студентів досвід практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності. Матеріали призначені для студентів факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія», які навчаються за спеціальністю «Психологія».

© Короход Я.Д., Долінська Л.В.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна програма курсу “Диференціальна психологія” спрямована на формування у студентів: наукового світогляду та переконань, які б сприяли системному підходу в діяльності щодо аналізу індивідуально-відмінних психічних процесів; на засадах аналізу сучасних психологічних концепцій наукових знань про особливості формування та функціонування психічних процесів, станів та властивостей, з метою розуміння психологічних явищ, прогнозування розвитку психологічних процесів і станів.

Програма курсу охоплює усі основні теми і розділи курсу «Диференціальна психологія», формує у студентів розуміння типологічних відмінностей, категорії індивідуальності, відмінностей у прояві властивостей темпераменту, емоційної та мотиваційної сфери, індивідуальних особливостей та діяльності, диференціально-психофізіологічних аспектів становлення професіонала, відмінностей у долаючій поведінці та ставленні до здоров'я.

Предметом курсу «Диференціальна психологія» є вивчення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей між людьми, а також природи, джерел і наслідків цих відмінностей, закономірностей психічного варіювання. Одним із головних завдань курсу є отримання студентами навичок діагностики проявів індивідуальних відмінностей в психіці та поведінці.

Курс «Диференціальна психологія» належить до циклу професійно-практичної підготовки напрямку «Психологія», викладається у 1 семестрі на другому курсі. Курс взаємодоповнюється знаннями студентів, які вони отримують, вивчаючи курси «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія особистості», «Психофізіологія», «Основи біології та генетики».

Курс «Диференціальна психологія» виступає важливим підґрунтям вивчення інших курсів психологічного напрямку.

Засвоєння тем контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів, як опитування, виконання практичних завдань, проходження індивідуальних тестових завдань тощо. Оцінка успішності студента з дисципліни виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок з засвоєння окремих тем.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Метою навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» є розвиток у студентів професійного мислення та засвоєння основних принципів, механізмів становлення і розвитку людської індивідуальності як цілісного феномену; засвоєння основних положень теорії та практики наукових досліджень структури індивідуальності на основі вивчення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей між людьми.

Завдання курсу «Диференціальна психологія»:

1) вивчення психологічних відмінностей різних вимірів індивідуальності: формально - динамічні, предметно - змістові та духовно - світоглядні;

2) аналіз відмінностей (типологічних) між типами особистостей;

3) дослідження групових відмінностей на рівні великих і малих груп (міжстатевих, міжрасових, міжетнічних, міжкультурних);

Програма курсу передбачає синтетичне поєднання споріднених фахових дисциплін, що сприяє успішному засвоєнню фахових знань.

Після опанування курсу студенти повинні *знати*:

- теоретико-методологічні засади та принципи диференціальної психології, категорійно-понятійний апарат науки;

- зв'язок диференціальної психології з іншими науками та історію розвитку диференціальної психології як науки і її місце в системі психологічних знань;

- індивідуально-стильові відмінності людини та індивідуальну специфіку перебігу психічних процесів;

- типологічні та індивідуальні відмінності в темпераменті, характері та здібностях людини;

- актуальні проблеми диференціальної психології та сучасні дослідження особливостей розвитку життєвого шляху особистості.

Уміти:

- обирати психодіагностичний матеріал з урахуванням індивідуальних особливостей особистості та володіти методиками дослідження особистості;

- досліджувати та обґрунтовано пояснювати феномени проявів індивідуальної неповторності особистості;

- створювати програми психокорекції на основі диференціації осіб за їх індивідуально-типологічними та груповими відмінностями.

Мати *навички*:

- втілення елементів індивідуальної психокорекції у практику;

- використання на практиці прийомів візуальної діагностики особистості.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

№ п/п	Тема:	лекції	семінари	Самостійна робота студентів
1.	Предмет, історія й основні напрямки диференціальної психології	2	2	3
2.	Методи диференціальної психології	2	2	3
3.	Природа людської індивідуальності: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність	2	2	3
4.	Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності	2	2	2
5.	Диференціація характеру	2	2	2
6.	Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту	2	2	2
7.	Когнітивні стилі	2	4	3
8.	Стильові особливості індивідуальності	2	2	2
9.	Диференціальна специфіка феномену креативності	2	4	2
10.	Диференціальна психологія статі	2	2	2
11.	Професійна диференціація	2	2	2
12.	Соціоекономічний статус індивідуальності	2	2	2
УСЬОГО: 105 годин		24	28	53

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, історія й основні напрямки диференціальної психології

Диференціальна психологія як галузь психологічної науки, її предмет і завдання. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності. Історичний аспект розвитку диференціальної психології. Становлення концептуальних ідей, завдань і методів диференціальної психології. Поняття психологічної норми. Напрями диференціально-психологічних досліджень. Міфи, теоретичні установки й методологічні суперечності диференціальної психології.

Тема 2. Методи диференціальної психології

Поняття про науковий метод, методологію та методику дослідження. Загальнопсихологічні методи (спостереження й експеримент). Моделювання та реконструювання у диференціальній психології. Типологічний метод. Психогенетичні методи. Історичні методи (методи аналізу документів). Власне психологічні методи. Лонгітюдний, зрізів, генетико-моделюючий методи (форми організації дослідження). Перетворення результатів з метою їх порівняння. Нормальний розподіл. Канали отримання інформації про індивідуальність. Прийоми й способи наукової класифікації.

Тема 3: Природа людської індивідуальності: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність

Взаємодія середовища та спадковості. Сучасне розуміння спадковості та середовища. Спадковість і середовище: найбільш поширені помилки. Людина як представник біологічного виду *homo sapiens*. Організм як тілесний чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини. Диференціально-психофізіологічний підхід до проблеми

детермінації індивідуальних відмінностей. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності. Спеціальна теорія індивідуальності.

Тема 4. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності

Темперамент як властивість індивідуальності. Конституціональні теорії темпераменту. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада. Критичні зауваження до конституціональних і генетичних теорій. Описова теорія темпераменту Хейманса і Вірси. Типологія К.Г. Юнга. Уявлення про темперамент Г. Айзенка. Факторні теорії темпераменту. Типи темпераменту (акцентуації характеру) за К. Леонгардом. Спеціальні типи ВНД за І.П. Павловим. Властивості нервової системи як альтернатива типу ВНД у теорії Теплова–Небилицина. Психологічні теорії темпераменту. Структура темпераменту в теорії В.М. Русалова. Співвідношення темпераменту та характеру.

Тема 5. Диференціація характеру

Місце характеру в структурі індивідуальності. Характер та інші властивості індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру. Психологія характеру в працях О.Ф. Лазурського. Типологія характеру Р. Хейманса–Р. ЛеСенна.

Тема 6: Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту

Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференціальній психології. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту. Експериментально-психологічні теорії інтелекту. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей. Стійкість інтелектуальних

вимірювань. Загальний інтелект і шкільна успішність. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей.

Тема 7: Когнітивні стилі

Становлення проблематики стильових характеристик індивідуальності. Теоретичні витоки стильового підходу. Теорія психологічної диференціації. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності. Когнітивні стилі як “інші здібності”?

Тема 8: Стильові особливості індивідуальності

Огляд проблематики стилю в психології. Індивідуальний стиль діяльності. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В. Лібіна. Я-концепція як основа життєвого стилю. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. Стиль життя і само актуалізація.

Тема 9: Диференціальна специфіка феномену креативності

Феноменологія креативності. Проблема здібності до творчості. Концепція редукції творчості до інтелекту. Концепція взаємозв'язку креативності й інтелекту М. Воллаха і Н. Когана. Аналіз концептуальних підходів до креативності. Творчість як форма душевного розладу та як форма унікального самовираження. Обдарованість, талановитість, геніальність – визначення дефініцій. Механізми креативності. Інтуїція як механізм творчості. Життєвий шлях творчої особистості. Портрет генія. Конструктивні тенденції індивідуальності. Креативність, її діагностика і можливість розвитку.

Тема 10: Диференціальна психологія статі

Стать у структурі індивідуальності. Теорії розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.А. Геодакяна. Етологія статі. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях.

Тема 11: Професійна диференціація

Взаємодія психології праці і диференціальної психології. Класифікація професій і професіографія. Особистісні передумови професійної компетентності. Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності. Становлення індивідуального стилю діяльності. Професійні типології. Професійні інтереси та їх діагностика. Професійна самореалізація чоловіків і жінок.

Тема 12: Соціоекономічний статус індивідуальності

Критерії відмінностей між соціальними групами. Екологія індивідуального розвитку. Сімейне середовище в дзеркалі класових відмінностей. Вплив статусного рівня на інтелект. Якість життя: освіта, наявність і складність роботи, гроші і здоров'я. Прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет, історія й основні напрямки диференціальної психології

1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки, її предмет і завдання
2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності
3. Історичний аспект розвитку диференціальної психології
4. Становлення концептуальних ідей, завдань і методів диференціальної психології
5. Поняття психологічної норми
6. Напрями диференціально-психологічних досліджень
7. Міфи, теоретичні установки й методологічні суперечності диференціальної психології

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна: 7,38,46,85,89,96,103,146,147,156,175,177,185.

Практичні завдання:

1. Змалювати на прикладах роль диференціальної психології в діяльності практичного психолога.
2. Зробити коротке резюме та опорну схему для своєї відповіді на одне з питань теми за вашим вибором.
3. Назвати приклади виникнення наукових термінів, які спочатку виникли у психодіагностиці, а потім – у теоретичній психології, і навпаки.

Тема 2. Методи диференціальної психології

1. Поняття про науковий метод, методологію та методику дослідження
2. Загальнопсихологічні методи (спостереження й експеримент)
3. Моделювання та реконструювання у диференціальній психології

4. Типологічний метод
5. Психогенетичні методи
6. Історичні методи (методи аналізу документів)
7. Власне психологічні методи
8. Лонгітюдний, зрізів, генетико-моделюючий методи (форми організації дослідження)
9. Перетворення результатів з метою їх порівняння. Нормальний розподіл
10. Канали отримання інформації про індивідуальність
11. Прийоми й способи наукової класифікації

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна: 4,8,37,59,89,95,96,97,98,103,110,130,131,146,147, 154,175,176.

Практичні завдання:

1. Зробити письмовий аналіз можливостей і обмежень кожного з методів диференціальної психології.
2. Створити інтелект-карту всієї теми.
3. Намалювати навчальну генограму для своєї сім'ї за ознаками "успішність у школі", "кількість дітей", "схильність до розлучення".
4. Скласти психологічний портрет кого-небудь з видатних письменників а) за враженнями від його творчості; б) за особистісною біографією. Знайти причини розбіжностей ваших висновків, отриманих із застосуванням методу аналізу продуктів творчості і біографічного методу; аргументувати їх.
5. В. Штерн писав про психологічну інтерпретацію: "А як же якісно відмінне інобуття іншого може стати доступним висновку за аналогією? Завдяки тому, що напрям висновку про аналогію стає в певному значенні переверненим. Більш простий... висновок за аналогією був відцентровим; в цьому випадку я приписував іншому щось, відоме мені по самому собі. Тепер його треба зробити доцентровим: чомусь, передбачуваному у іншого (на підставі симптомів), я повинен знайти аналог у себе або, що ще важче, створити його". Зіставити позицію В. Штерна, з одного боку, і В.П. Зінченка і М.К. Мамардашвілі – з іншого.

Тема 3: Природа людської індивідуальності: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність

1. Взаємодія середовища та спадковості
2. Сучасне розуміння спадковості та середовища
3. Спадковість і середовище: найбільш поширені помилки
4. Людина як представник біологічного виду *homo sapiens*
5. Організм як тілесний чинник індивідуальності
6. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості
7. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей
8. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини
9. Диференціально-психофізіологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей
10. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності
11. Спеціальна теорія індивідуальності

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна: 5,7,8,9,10,12,20,21,22,40,47,50,57,58,67,76,86,88, 92,100,102,103,105,106,108,112,117,130,131,132,133,135,140, 141,144,146,147,151,153,171.

Практичні завдання:

1. Зробити письмово аналіз співвідношення впливу спадковості та середовища на людину (побудувати модель).
2. Виписати з підручника (А.Палій «Диференціальна психологія») структуру індивідуальності і описати кожну ієрархічну складову.
3. Законспектувати працю К. Юнга «О становлении личности». [//https://royallib.com/book/yung_karl/stanovlenie_lichnosti.html](https://royallib.com/book/yung_karl/stanovlenie_lichnosti.html)
4. Сформувати порівняльну таблицю «Теорії особистості» (теорія особистості Г. Оллпорта, факторні теорії особистості А. Айзенка, Р. Кеттела).

Тема 4. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності

1. Темперамент як властивість індивідуальності
2. Конституціональні теорії темпераменту
3. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада
4. Критичні зауваження до конституціональних і генетичних теорій
5. Описова теорія темпераменту Хейманса і Вірси
6. Типологія К.Г. Юнга
7. Уявлення про темперамент Г. Айзенка
8. Факторні теорії темпераменту
9. Типи темпераменту (акцентуації характеру) за К. Леонгардом
10. Спеціальні типи ВНД за І.П. Павловим
11. Властивості нервової системи як альтернатива типу ВНД у теорії Теплова–Небилицина
12. Психологічні теорії темпераменту
13. Структура темпераменту в теорії В.М. Русалова
14. Співвідношення темпераменту та характеру

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна:

*7,44,57,62,69,79,89,96,99,101,103,107,128,131,133,138,139,141,
146,147,172.*

Практичні завдання:

1. Виписати з художньої літератури опис – психологічний портрет персонажа (героя твору) і зробити його аналіз у руслі різних підходів до темпераменту.
2. Відшукати методики з визначення типу темпераменту та визначити власний тип.
3. Встановити гіпотетичні зв'язки між особливостями темпераменту і а) статтю людини; б) рисами особистості; в) спрямованістю особистості.

Тема 5: Диференціація характеру

1. Місце характеру в структурі індивідуальності
2. Характер та інші властивості індивідуальності
3. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру
4. Характер як відповідь особистості на фрустрації
5. Формування характеру
6. Психологія характеру в працях О.Ф. Лазурського
7. Типологія характеру Р. Хейманса–Р. ЛеСенна

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна:

6,7,13,30,32,44,57,69,82,84,88,89,90,91,96,98,103,111,129,132,
133,146,147,178,184.

Практичні завдання:

1. Опрацювати питання теми, підкреслити ключові слова, підібрати картинки до ключових понять теми.
2. Навести приклади «акцентуованих» персонажів з продуктів мистецтва (художня література, кінематограф тощо).
3. Навести літературні ілюстрації наслідків спотвореного батьківського виховання для дітей.

Тема 6: Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту

1. Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференціальній психології
2. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей
3. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту
4. Експериментально-психологічні теорії інтелекту
5. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей
6. Стійкість інтелектуальних вимірювань
7. Загальний інтелект і шкільна успішність

8. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей
9. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна: 2,5,8,15,16,19,23,25-27,28,31,36,41,43,45,48,54,55,66,70,77,89,120-123,126,127,136,146,152,163,170,203.

Практичні завдання:

1. Виконати письмову роботу з виокремлення механізмів прояву компетентності, таланту та мудрості.
2. Опрацювати статтю Міщихи Л.П. «Мудрість як форма інтелектуальної зрілості» (Збірник наукових праць: психологія. Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. Вип.23.С.128-134).
3. Визначити власний коефіцієнт інтелекту за тестом IQ А.Айзенка.
4. Визначити власні стилі мислення та зробити інтегративний опис своїх інтелектуальних особливостей. Надати рекомендації.

Тема 7: Когнітивні стилі

1. Становлення проблематики стильових характеристик індивідуальності
2. Теоретичні витоки стильового підходу
3. Теорія психологічної диференціації
4. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу
5. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів
6. Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів
7. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності
8. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності
9. Когнітивні стилі як «інші здібності»

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна: 56,70,71,74,75,89,93,113,142,143,145,148,149,155,158,160,161,162,164-167,173,174,182.

Практичні завдання:

1. Виписати когнітивні стилі і дати стислий аналіз їх прояву.

Тема 8: Стильові особливості індивідуальності

1. Огляд проблематики стилю в психології
2. Індивідуальний стиль діяльності
3. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В. Лібіна
4. Я-концепція як основа життєвого стилю
5. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації
6. Стиль життя і самоактуалізація

Література:

Основна: 1,2,3,4,5.

Допоміжна: 1,3,7,14,39,51,57,64,65,73,82,87,89,95,103,104,114,115,127,140,149,157,169.

Практичні завдання:

1. Співвіднести ієрархічну модель стилю людини, побудовану Лібіним О.В., із структурою індивідуальності в ученнях різних авторів.
2. За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення стилів реагування на ситуацію (атрибутивні стилі, механізми психологічного захисту, копінг-стратегії, стилі емоцій або EQ) вивчити свої стильові особливості. Проаналізувати одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дати розгорнуту характеристику своєї стильової сфери.
3. Підібрати ілюстрації для кожного виду психологічного подолання з галузі літератури і мистецтва.
4. Порівняти поняття самоактуалізації і рівня психічного розвитку за О.Ф. Лазурським ("Як критерій моральної оцінки... необхідно виставити більше або менше прагнення до вдосконалення. Якщо жодна людина не може дати в своїх психічних проявах більш того, ніж в неї закладено від природи, зате духовні сили, що є від природи, можуть або залишитися

нерозвиненими, в зародковому стані, або, навпаки, розгорнутися як у кількісному, так і в якісному відношенні. І саме цей “священний вогонь”, це прагнення до можливо повнішого і всебічного розвитку ми вважаємо однаково цінним, буде воно виявлятися в яскравій і різноманітній психіці багато обдарованої людини чи у бідній, примітивній душі індивіда, що належить до нижчого психічного рівня...”).

Тема 9: Диференціальна специфіка феномену креативності

1. Феноменологія креативності
2. Проблема здібності до творчості. Концепція редукції творчості до інтелекту
3. Концепція взаємозв'язку креативності й інтелекту М. Воллаха і Н. Когана
4. Аналіз концептуальних підходів до креативності
5. Творчість як форма душевного розладу та як форма унікального самовираження
6. Обдарованість, талановитість, геніальність – визначення дефініцій
7. Механізми креативності
8. Інтуїція як механізм творчості
9. Життєвий шлях творчої особистості
10. Портрет генія
11. Конструктивні тенденції індивідуальності
12. Креативність, її діагностика і можливість розвитку

Література:

Основна: 1-5.

Допоміжна: 2,18,24,29,33,41,42,44,53,55,60,68,80,81,83,89,94, 111,116,118,119,124,129,134,137,153,168,169,179,186-202, 204-206.

Практичні завдання:

1. Самостійно провести диференціацію категорій «творчість» - «креативність» та побудувати модель креативності.

2. Опрацювати статтю Місшихи Л.П. «Креативність через призму міжстатевих відмінностей» Virtus, 2017. - №16. – С.35-38.

Тема 10: Диференціальна психологія статі

1. Стаття у структурі індивідуальності
2. Теорії розвитку статевої ідентичності
3. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.А. Геодакяна.
4. Етологія статі
5. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса
6. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях
7. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях

Література:

Основна: 1-5.

Допоміжна: 1,7,38,52,63,72,78,89,96,103,138,159,180,181,183.

Практичні завдання:

1. Опрацювати книгу Геодакяна В.А. «Эволюционная теория пола» // https://batrachos.com/sites/default/files/geodakyan_2011_dva_pola_z_achem_i_pochemu_evolyucionnaya_teoriya_pola.pdf
2. Прочитати статтю П.П. Горностая. Підкреслити ключові слова. Зробити коротке резюме. (Горностай П.П. Гендерні студії: освітні перспективи (навч.-метод. матеріали). [Електронний ресурс] Горностай П.П. - К.: ПЦ "Фоліант", 2003. - С. 5-21. Доступ до ресурсу: <http://www.gorn.kiev.ua/publ21.htm>)
3. Підібрати ілюстрації з літератури і мистецтва до виділених С. Бем типів психологічної статі.

Тема 11: Професійна диференціація

1. Взаємодія психології праці і диференціальної психології
2. Класифікація професій і професіографія
3. Особистісні передумови професійної компетентності

4. Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення
5. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності
6. Становлення індивідуального стилю діяльності
7. Професійні типології
8. Професійні інтереси та їх діагностика
9. Професійна самореалізація чоловіків і жінок

Література:

Основна: 1-5.

Допоміжна: 3,7,8,10,34,49,67,89,96,103,138,159,180,181,183.

Практичні завдання:

1. Дослідити співвідношення понять «професіограма», «психограма» і «професійно значуща ознака» та письмово надати короткий виклад їх змісту.
2. Визначити власну професійну схильність на основі «Диференційно-діагностичного опитувальника» (ДДО) Є.О. Клімова.
3. Дослідити професіограму психолога.

Тема 12: Соціоекономічний статус індивідуальності

1. Критерії відмінностей між соціальними групами
2. Екологія індивідуального розвитку
3. Сімейне середовище в дзеркалі класових відмінностей
4. Вплив статусного рівня на інтелект
5. Якість життя: освіта, наявність і складність роботи, гроші і здоров'я
6. Прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації

Література:

Основна: 1-5.

Допоміжна: 7,14,17,78,89,96,103,109,131,147.

Практичні завдання:

1. Побудувати таблицю впливу на особистість соціоекономічних чинників (на основі підручника А.Палія «Диференціальна психологія»).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1.Тестові завдання:

1. Предметом диференціальної психології виступає:
 - а) людська індивідуальність
 - б) психіка людини
 - в) психіка людини і тварини
 - г) душа людини
2. До властивостей нервової системи не належить:
 - а) сила
 - б) рухливість
 - в) темп дозрівання
 - г) інертність
3. Вроджені характеристики нервової тканини, які регулюють процеси збудження та гальмування це:
 - а) властивості генотипу
 - б) властивості інтелекту
 - в) властивості характеру
 - г) властивості нервової системи
4. Відносну роль факторів спадковості та середовища у формуванні індивідуально-типологічних відмінностей людини вивчає:
 - а) психогенетика
 - б) соціоніка
 - в) нейрофізіологія
 - г) психофізіологія
5. Генотип це:
 - а) сукупність ознак, які одержує людина
 - б) сума генів, які одержує людина від матері
 - в) сукупність генів людини, які вона одержує від своїх батьків
 - г) властивості людини, яких вона набуває у процесі засвоєння суспільного досвіду

6. Прискорений фізичний розвиток і формування функціональних систем організму дітей і підлітків характеризує:

- а) ретардацію
- б) акселерацію
- в) деградацію
- г) інтенсивність

7. Вкажіть віковий період, для якого характерна акцентуація характеру:

- а) дорослому віці
- б) підлітковому віці
- в) зрілому віці
- г) молодшому шкільному

8. Хто з науковців розглядав соціальну типологію характерів:

- а) К.Юнг
- б) Е.Фромм
- в) З. Фройд
- г) К. Леонгард

9. Здатність ЦНС змінювати свої морфо функціональні характеристики під впливом досвіду:

- а) сенситивність
- б) спадковість
- в) пластичність
- г) гнучкість

10. Ергічність, реактивність, темп – це властивості:

- а) нервової системи
- б) характеру
- в) темпераменту
- г) спадковості

11. Працездатність, витривалість нервової системи, здатність переносити тривале концентроване збудження без переходу в стан позамежового гальмування це:

- а) рівноваженість нервової системи
- б) інертність

- в) сила
- г) рухливість

12. Приблизна вага мозку новонародженого:

- а) 400 гр.
- б) 1000 гр.
- в) 1500 гр.
- г) 800 гр.

13. Якому з типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом властиве прагнення постійної уваги, бути в центрі уваги, самовихваляння:

- а) тривожному
- б) педантичному
- в) демонстративному
- г) екзальтованому

14. Якому з типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом властиве постійне (або часте) перебування у піднятому настрої, що поєднується з високою активністю, підвищеною балакучістю:

- а) застрягаючий
- б) емотивний
- в) гіпертимний
- г) циклотимічний

15. Якому з типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом властива зміна гіпертимічних і дистимічних станів:

- а) гіпертимний
- б) циклотимічний
- в) екзальтований
- г) збудливий

16. Риси, які накладають такий відбиток на людину, що вона, як особистість, виділяється з оточення:

- а) акцентовані риси характеру
- б) риси темпераменту
- в) риси, що є характерними для волі
- г) типологічні риси особистості

17. Здатність ЦНС змінювати свої морфофункціональні характеристики під впливом досвіду:

- а) пластичність
- б) сензитивність
- в) досвід
- г) врівноваженість

18. Бланкова психодіагностична методика теппінг-тест Ільїна визначає:

- а) типологію особистостей
- б) акцентуації характеру
- в) властивості нервової системи за психомоторними показниками
- г) властивості темпераменту та характерологічні особливості особистості

19. Яка з психодіагностичних методик дозволяє судити про тип мислення:

- а) методика О.Рушкевич
- б) питальник Б.Кадирова
- в) методика Д.Кейрсі
- г) питальник К.Леонгарда

20. Для дослідження властивостей темпераменту можна використати:

- а) методику В.М. Русалова
- б) психогеоетричний тест
- в) методику О.Рушкевич
- г) теппінг-тест

21. Метод психогенетики, який базується на порівнянні людей різної міри спорідненості:

- а) генелогічний метод
- б) метод дослідження прийомних дітей
- в) метод близнюків
- г) порівняльний метод

22. Який вид кореляції спостерігається, коли дитина активно шукає умови, які б відповідали її геннотипово обумовленим нахилам:

- а) внутрішньопарна кореляція
- б) реактивна генно-середовищна кореляція
- в) активна генно-середовищна кореляція
- г) пасивна генно-середовищна кореляція

23. Яка частина спільних генів характерна для сібсів:

- а) $1/4$
- б) $1/8$
- в) $1/2$
- г) $1/32$

24. $1/8$ частина спільних генів є характерною для:

- а) рідних брата і сестри
- б) двоюрідних брата і сестри
- в) батька і дитини
- г) троюрідних

25. Яка частина спільних генів характерна для дідуса і онука:

- а) $1/2$
- б) $1/8$
- в) $1/4$
- г) $1/32$

26. Однаковим генотипом характеризуються:

- а) монозиготні близнюки
- б) дизиготні близнюки
- в) сібси
- г) прийомні діти

27. Для якого з типів нервової системи (за І.П. Павловим) характерне переважання 2-ї сигнальної системи:

- а) художнього
- б) проміжного
- в) мислительного
- г) вірної відповіді немає

28. Хто з дослідників вперше поставив питання про роль спадковості в обдарованості:

- а) А. Анастасі
- б) І. Павлов
- в) І. Равич-Щербо
- г) Ф. Гальтон

29. Який вид кореляції спостерігається, коли дитина „успадковує” разом з генами умови середовища:

- а) внутрішньопарна кореляція
- б) реактивна генносередовищна кореляція
- в) активна генносередовищна кореляція
- г) пасивна генносередовищна кореляція

30. Активованість, лабільність, динамічність як властивості нервової системи вивчали:

- а) І.П. Павлов
- б) Б.М. Теплов
- в) В.М. Русалов
- г) В.Д. Небиліцин

31. Який вид генно-середовищної кореляції виникає у тих випадках, коли різні генотипи проявляючись в поведінці, викликають різну реакцію оточуючих:

- а) внутрішньопарна кореляція
- б) реактивна генно-середовищна кореляція
- в) активна генно-середовищна кореляція
- г) пасивна генно-середовищна кореляція

32. Сума всіх ознак і властивостей індивіда, що сформувалися у його розвитку, в результаті взаємодії генотипу та умов середовища:

- а) фенотип
- б) генотип
- в) здібності
- г) прототип

33. При вивченні типологічних передумов математичних здібностей було встановлено, що математично обдаровані підлітки мають:

- а) слабку НС, тобто мають більшу працездатність, а також відзначаються підвищеною рухливістю
- б) сильну НС, тобто мають більшу працездатність, а також відзначаються підвищеною інертністю
- в) врівноважену НС, а також відзначаються підвищеною лабільністю
- г) сильну НС, тобто мають більшу працездатність, а також відзначаються підвищеною лабільністю

34. Здатність ЦНС змінювати свої морфофункціональні характеристики під впливом досвіду, називають

- а) сенситивністю
- б) спадковістю
- в) пластичністю
- г) гнучкістю

35. Встановіть відповідність між типом акцентуації характеру і відповідною характеристикою:

1. Циклоїдний тип	А) Особистість характеризує надмірна контактність, балакучість, виражена жестикуляція, міміка пантоміміка.
2. Екстравертований тип	Б) Особистість характеризує низька контактність, несміливість, невпевненість в собі, мирний настрій
3. Гіпертимний тип	В) Особистість характеризує висока контактність, має багато друзів, знайомих, балакуча, відкрита для будь-якої інформації
4. Тривожний тип	Г) Особистість характеризують часті періодичні зміни настрою, в результаті чого часто змінюється манера спілкування з

	оточуючими
--	------------

36. Встановіть відповідність між поняттям та його визначенням:

1. Геном	А) Сума генів людини, які вона одержує від своїх батьків
2. Генотип	Б) Будь-який прояв організму в даний момент його життя. Результат взаємодії між генотипом і середовищем
3. Фенотип	В) Ідентичне поняттю генотип
4. Генетична конституція	Г) Сукупність генів, характерна для гаплоїдного (однакового набору) набору хромосом особин того чи іншого виду.

37. Встановіть відповідність:

1. Акселерація	А) Явище, властиве всім сучасним дітям і підліткам в порівнянні з попередніми поколіннями
2. Внутрішньогрупова (індивідуальна)	Б) Затримка фізичного розвитку і оформлення функціональних систем організму дітей і підлітків
3. Ретардація	В) Прискорення фізичного розвитку і формування функціональних систем організму дітей і підлітків
4. Епохальна акселерація	Г) Прискорений розвиток окремих дітей і підлітків в певних вікових групах

38. Доповніть перелік психологічних властивостей темпераменту:

- 1) сензитивність
- 2) реактивність
- 3) активність

- 4)
- 5)
- 6)
- 7)

39. Визначте поняття:

_____ — надмірне вираження окремих рис характеру та їх поєднань, яке є крайнім варіантом норми і межує із психопатією.

40. Доповніть переліктипів акцентуацій характеру дорослої людини за К. Леонгардом.

- 1) Гіпертимний тип
- 2) Дистимний тип
- 3) Циклоїдний тип
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)
- 8)
- 9)
- 10)
- 11)

41. Визначте поняття:

Затримка фізичного розвитку і формування функціональних систем організму дітей і підлітків – _____ .

42. Визначте поняття:

_____ — це обумовлена типологічними особливостями стійка система способів виконання діяльності, що складаються у людини, яка прагне до найкращого здійснення даної діяльності.

2.Теми для написання рефератів:

1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки, її предмет і завдання.
2. Етапи становлень науки про індивідуальні відмінності.

3. Вклад Ф. Гальтона в розробку проблематики диференціальної психології.
4. Становлення концептуальних ідей, завдань і методів диференціальної психології.
5. Поняття психологічної норми.
6. Канали отримання інформації про індивідуальність.
7. Взаємодія середовища та спадковості.
8. Сучасне розуміння спадковості та середовища.
9. Людина як представник біологічного виду *homo sapiens*.
10. Організм як тілесний чинник індивідуальності.
11. Особистість - психологічний носій соціальних властивостей.
12. Талант як реалізація екстраординарних можливостей особистості.
13. Мудрість як форма інтелектуальної зрілості.
14. Геніальність як форма обдарованості.
15. Інтелект як психічний феномен
16. Взаємозв'язок темпераменту та інтелекту.
17. Інтуїція як механізм творчості.
18. Зв'язок креативності з душевними розладами і геніальністю.
19. Акцентуації характеру як відповідь особистості на фрустрації.
20. Стильові характеристики мислення (когнітивні стилі).
21. Поняття емоційного інтелекту (коефіцієнт EQ).
22. Статеві відмінності та соціальні стереотипи.
23. Стиль діяльності особистості як аспект дослідження диференціальної психології.
24. Самосвідомість як диференціально-психологічна характеристика особистості.
25. Хронологічні характеристики індивідуального розвитку людини.
26. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу явищ.
27. Диференціальна характеристика емоційно-вольових рис і характеру особистості.
28. Диференціальний аналіз інтелекту.
29. Формування особистості в шкільному віці.
30. Проблема виховання в її диференціальному аспекті.

3. Типовий перелік термінів для термінологічного диктанту (диктант -3 терміни):

Архетип – зв'язки між уявленнями (враженнями, образами і т. п.), які переходять із покоління в покоління і актуалізуються в індивідуальному досвіді у “нештатних” ситуаціях (навчання новим видам діяльності, творчість і т. д.).

Варіативність – базова риса поведінки, що визначає різноманіття її форм.

Виховання – цілеспрямована діяльність дорослих з передачі новому поколінню суспільно-історичного досвіду (у широкому сенсі); створення умов для розвитку індивідуальних психологічних ресурсів дитини з метою підготовки її до продуктивної і самодостатньої життєдіяльності (у вузькому сенсі).

Генотип – патерн характеристик, що задають послідовність розвитку індивідуальної ознаки і зафіксовані в генах конкретного унікального суб'єкта.

Задатки – природжені генетично детерміновані особливості центральної нервової системи або окремих аналізаторів, є передумовами розвитку здібностей (Б.М. Теплов).

Індивідуальність – визначення людини з погляду своєрідності її психофізіологічних і психологічних якостей, що відрізняють її від інших людей і характеризують унікальність її можливостей у сфері взаємодії з навколишнім світом; глибинний рівень ієрархічної організації психічних властивостей людини (Б.Г. Ананьєв).

Креативність – здібність до породження оригінальних ідей і використання нестандартних способів інтелектуальної діяльності; дивергентні здібності (М.А. Холодна).

Латентна властивість – психічна властивість, яку не можна виміряти безпосередньо при тестуванні, але можна виявити у результаті аналізу структури зв'язків між вимірюваними параметрами поведінки.

Наслідкування – безпосереднє засвоєння шляхом спостереження і відтворення людиною рухів, дій, поведінки інших людей.

Научуваність – сприйнятливість до навчальних впливів у новій ситуації (у широкому сенсі); показники темпу і якості засвоєння знань, умінь і навичок (у вузькому сенсі) (М.А. Холодна).

Обдарованість – системна якість психіки, що розвивається протягом життя, визначає можливості досягнення людиною виключно високих результатів в одному або декількох видах діяльності в порівнянні з іншими людьми.

Патерн – система взаємозв'язаних між собою ознак, що наділені високою вірогідністю сумісного прояву.

Поведінка – спостережувані дії, що характеризують суб'єктивну взаємодію з різними фрагментами реальності.

Психогенетика – галузь психології, яка вивчає співвідношення і взаємовплив спадковості і середовища на розвиток психічних властивостей людини (темперамент, інтелект, особистісні характеристики і т. п.).

Самоактуалізація – своєчасний усвідомлений вибір людини на користь своєї духовної суті і поетапне втілення своїх актуальних потреб у життя.

Спадковість – характеристика ступеня вираженості генетичної детермінації відносно певних властивостей.

Стиль людини – інтегральна характеристика формально-динамічної сфери індивідуальності, що виявляється в наданні переваги суб'єктом певній формі взаємодії з фізичним (предметним) і соціальним (комунікативно - символічним) середовищем.

Темперамент – закономірне співвідношення стійких індивідуальних особливостей особистості, що характеризують різні сторони динаміки психічної діяльності.

Фенотип – прояв трансформованих у процесі життєвого досвіду наборів генетичної інформації в конкретних середовищних умовах; розглядається як результат спільного впливу генетичних і середовищних чинників.

Характер – стійка структура індивідуальних властивостей, що об'єднує генералізовані мотиваційні тенденції, Я-концепцію, тип самооцінки і визначається балансом позитивного і негативного життєвого досвіду (А.В. Лібін).

Хромосома – нитка ДНК, що містить інформацію про широту діапазону реакції ознаки, вірогідність її розвитку і унікальний самовияв.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки, її предмет і завдання
2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності
3. Історичний аспект розвитку диференціальної психології
4. Становлення концептуальних ідей, завдань і методів диференціальної психології
5. Поняття психологічної норми
6. Напрями диференціально-психологічних досліджень
7. Міфи, теоретичні установки й методологічні суперечності диференціальної психології
8. Поняття про науковий метод, методологію та методику дослідження
9. Загальнопсихологічні методи (спостереження й експеримент)
10. Моделювання та реконструювання у диференціальній психології
11. Типологічний метод
12. Психогенетичні методи
13. Історичні методи (методи аналізу документів)
14. Власне психологічні методи
15. Лонгітюдний, зрізів, генетико-моделюючий методи (форми організації дослідження)
16. Перетворення результатів з метою їх порівняння. Нормальний розподіл
17. Канали отримання інформації про індивідуальність
18. Прийоми й способи наукової класифікації
19. Взаємодія середовища та спадковості
20. Сучасне розуміння спадковості та середовища
21. Спадковість і середовище: найбільш поширені помилки
22. Людина як представник біологічного виду *homo sapiens*
23. Організм як тілесний чинник індивідуальності
24. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості
25. Особистість як психологічний носій соціальних властивостей
26. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини
27. Диференціально-психофізіологічний підхід до проблеми

- детермінації індивідуальних відмінностей
28. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності
 29. Спеціальна теорія індивідуальності
 30. Темперамент як властивість індивідуальності
 31. Конституціональні теорії темпераменту
 32. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада
 33. Критичні зауваження до конституціональних і генетичних теорій
 34. Описова теорія темпераменту Хейманса і Вірси
 35. Типологія К.Г. Юнга
 36. Уявлення про темперамент Г. Айзенка
 37. Факторні теорії темпераменту
 38. Типи темпераменту (акцентуації характеру) за К. Леонгардом
 39. Спеціальні типи ВНД за І.П. Павловим
 40. Властивості нервової системи як альтернатива типу ВНД у теорії Теплова–Небилицина
 41. Психологічні теорії темпераменту
 42. Структура темпераменту в теорії В.М. Русалова
 43. Співвідношення темпераменту та характеру
 44. Місце характеру в структурі індивідуальності
 45. Характер та інші властивості індивідуальності
 46. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру
 47. Характер як відповідь особистості на фрустрації
 48. Формування характеру
 49. Психологія характеру в працях О.Ф. Лазурського
 50. Типологія характеру Р. Хейманса–Р. ЛеСенна
 51. Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференціальній психології
 52. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей
 53. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту
 54. Експериментально-психологічні теорії інтелекту
 55. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей
 56. Стійкість інтелектуальних вимірювань
 57. Загальний інтелект і шкільна успішність
 58. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних

відмінностей

59. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей
60. Становлення проблематики стильових характеристик індивідуальності
61. Теоретичні витоки стильового підходу
62. Теорія психологічної диференціації
63. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу
64. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів
65. Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів
66. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності
67. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності
68. Когнітивні стилі як «інші здібності»
69. Огляд проблематики стилю в психології
70. Індивідуальний стиль діяльності
71. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В. Лібіна
72. Я-концепція як основа життєвого стилю
73. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації
74. Стиль життя і само актуалізація
75. Феноменологія креативності
76. Проблема здібності до творчості. Концепція редукції творчості до інтелекту
77. Концепція взаємозв'язку креативності й інтелекту М. Воллаха і Н. Когана
78. Аналіз концептуальних підходів до креативності
79. Творчість як форма душевного розладу та як форма унікального самовираження
80. Обдарованість, талановитість, геніальність — визначення дефініцій
81. Механізми креативності
82. Інтуїція як механізм творчості
83. Життєвий шлях творчої особистості
84. Портрет генія
85. Конструктивні тенденції індивідуальності
86. Креативність, її діагностика і можливість розвитку
87. Стаття у структурі індивідуальності
88. Теорії розвитку статевої ідентичності

89. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.А. Геодакяна.
90. Етологія статі
91. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса
92. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях
93. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях
94. Взаємодія психології праці і диференціальної психології
95. Класифікація професій і професіографія
96. Особистісні передумови професійної компетентності
97. Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення
98. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності
99. Становлення індивідуального стилю діяльності
100. Професійні типології
101. Професійні інтереси та їх діагностика
102. Професійна самореалізація чоловіків і жінок
103. Критерії відмінностей між соціальними групами
104. Екологія індивідуального розвитку
105. Сімейне середовище в дзеркалі класових відмінностей
106. Вплив статусного рівня на інтелект
107. Якість життя: освіта, наявність і складність роботи, гроші і здоров'я
108. Прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань.

Форми проведення проміжного контролю: термінологічний диктант, колоквиум, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, співбесіда (усне спілкування).

Підсумковий контроль у формі заліку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При використанні форми контролю у вигляді заліку враховується поточна, зокрема самостійна робота, наукова діяльність студента. Крім того, студент має надати відповідь на залікові запитання. Оцінка рівня знань виконується за принципом "відповідь вірна" або "відповідь невірна". При вірній відповіді виставляється оцінка "зараховано", при невірній, неповній відповіді виставляється оцінка "не зараховано".

При проведенні іспиту відповідь студента оцінюється таким чином:

Відмінно – повна вірна відповідь на всі основні (три) та додаткові питання;

Добре – повна вірна відповідь на 2 основні питання, неповна або не зовсім вірна відповідь на одне з основних питань та (або) додаткові питання;

Задовільно – повна вірна відповідь на 1 основне питання за умови неповної або не зовсім вірної відповіді на одне з основних питань та (або) додаткові питання, чи відсутність відповіді на одне з основних питань;

Незадовільно – відповідь відсутня або відповідь є помилковою на два або три основні питання.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЕСТS

100-бальною шкалою	Шкала за ЕСТS	За національною шкалою	
		Екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
1-59	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Диференційна психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ за заг. ред. академіка С.Д. Максименка.— К.: Слово, 2013.—600 с.
2. Мандель Б. Р. Дифференциальная психология: модульный курс / Б. Р. Мандель. – М.: Вузовский учебник: Инфра-М, 2012. - 313 с.
3. Палій А.А. Диференціальна психологія: навчальний посібник / А.А. Палій. – К.: Академвадав, 2010 – 432 с.
4. Романевська Л.І., Подкоритова Л.О. Диференціальна психологія. – Львів: Новий Світ, 2011. – 236 с.
5. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості: Навч. посібник / Т.М. Титаренко. 2-е вид. – К.: Каравела, 2013. – 372 с.

ДОПОМІЖНА:

1. Адлер А. Наука жить. – К.: Port-Royal, 1997. – 285 с.
2. Айзенк Г.Ю. Интеллект: новый взгляд // Вопросы психологии. – 1995. № 1. – С. 111–131.
3. Акимова М.К. Динамические характеристики нервной системы и проблема природных задатков способностей // Вопросы психологии. – 1980. – № 3. – С. 101–108
4. Акимова М.К. Интеллектуальные тесты // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 122–128.
5. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – С.-Пб.: Питер, 2001. –272 с.
6. Ананьев Б.Г. Строение характера // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 172–178.
7. Анастаси А. Дифференциальная психология. – М.: Апрель-Пресс, 2001. – 752 с.
8. Анастаси А. Психологическое тестирование: В 2-х кн.: Пер. с англ. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 1. – 320 с.; Т. 2. – 288 с.

9. Анохин П.К. Биология и нейрофизиология условного рефлекса. – М.: Медицина, 1968. – 548 с.
10. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 104 с.
11. Асмолов А.Г. Психология личности: принципы общепсихологического анализа. – М.: Смысл, ИЦ “Академия”, 2002. – 416 с.
12. Белоус В.В. Введение в психологию полиморфной индивидуальности. – Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 2000. – 136 с.
13. Березин Ф.Б., Мирошников М.Л., Соколова Е.Д. Методика многостороннего исследования личности. – М.: Фолиум, 1994. – 173 с.
14. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1986. – 422 с.
15. Борулава Г.А. Психодиагностика умственного развития учащихся. – Новосибирск: Изд-во НГПИ, 1990. – 168 с.
16. Бине А. Измерение умственных способностей. – С.-Пб.: Союз, 1998.
17. Битянова М.Р. Социальная психология. – М.: МПА, 1994. – 105 с.
18. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. – Р. н/Д.: Изд-во Рост. ун-та, 1983. – 173 с.
19. Бодалев А.А. О направлениях и задачах научной разработки проблемы способностей // Вопросы психологии. – 1984. – № 1.
20. Боев И.В., Золотарев С.В. Психофизиологическая диагностика и дифференциальная диагностика конституционно-типологического личностного континуума подростков. – Ставрополь: Ставропольская государственная медицинская академия, 1999. – 55 с.
21. Большой толковый психологический словарь: Пер. с англ. / Ребер Артур. – М.: ООО “Изд-во АСТ”; Изд-во “Вече”, 2001. – Т. 1 (А–О). – 592 с.
22. Брушлинский А.В. Проблема субъекта в психологической науке // Психологический журнал. – 1991. – № 6; 1992. – № 1.

23. Брушлинский А.В. Субъект: Мышление, учение, воображение. – М. – Воронеж: НПО “Модэк”, 1996. – 392 с.
24. Бубер М. Два образа веры: Пер. с. нем. – М.: Республика, 1995. – 464 с.
25. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – С.-Пб.: Питерком, 1999. – 628 с.
26. Веккер Л.М. Психические процессы. Мышление и интеллект. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1976. – Т. 2. – 342 с.
27. Веккер Л.М. Психика и реальность. Единая теория психических процессов. – М.: Смысл, 1998.
28. Величковский Б.М., Капица М.С. Психологические проблемы изучения интеллекта // Интеллектуальные процессы и их моделирование / Под ред. Е.П. Велихова. – М.: Наука, 1987. – С. 120–141.
29. Волков Н. Процесс изобразительного творчества и проблема “обратных связей” // Психология художественного творчества: Хрестоматия / Сост. К. Сельченко. – Мн.: Харвест, 2003. – 752 с.
30. Волков П. Разнообразие человеческих миров. – М.: Аграф, 2000. – 528с.
31. Выготский Л.С. Мышление и речь // Собрание сочинений. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2. – С. 5–361.
32. Ганнушкин П.Б. Клиника психопатий // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 262–269.
33. Гегель Ф. Эстетика в 4 т. – 1968. – Т. 1. – С. 47.
34. Геллерштейн С.Г. К вопросу о профессиональной типологии // История советской психологии труда. – М.: Изд-во МГУ. – С. 118–127.
35. Геодакян В.А. Теория дифференциации полов в проблемах человека // Человек в системе наук. – М., Наука, 1989. – С. 171–189.
36. Гилфорд Дж. Структурная модель интеллекта // Психология мышления / Под ред. А.М. Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965. – 532 с.
37. Глейтман Г., Фридлунд А., Райсберг Д. Основы психологии: Пер. с англ. / Под ред. В.Ю. Большакова, В.Н. Дружинина – С.-Пб.: Речь, 2001. – 1247 с., илл.

38. Годфруа Ж. Что такое психология. – М., 1992. – Кн. 1 и 2.
39. Гозман Л.Я., Кроз М.В., Латинская М.В. Самоактуализационный тест. – М., 1995.
40. Голубева Э.А. Индивидуальные особенности памяти человека. – М.: Педагогика, 1980. – 152 с.
41. Голубева Э.А. Способности и индивидуальность. – М.: Прометей, 1993. – 326 с.
42. Гончаренко Н.В. Гений в искусстве и науке. – М.: Искусство, 1991. – 432 с.
43. Грановская Р.М., Березная И.А. Интуиция и искусственный интеллект. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 286 с.
44. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. – Л., 1988. – 565 с.
45. Греник А.А. Програма розвитку інтелекту та наукового мислення дітей 5–6 років // Обдарована дитина. – 2004. – № 5. – С. 11–19.
46. Гриншпун И.В. Введение в психологию. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 146 с.
47. Гуревич К.М. Проблема социального и биологического в дифференциальной психофизиологии // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 53–58.
48. Гуревич К.М. Тесты интеллекта в психологии // Вопросы психологии. – 1980. – № 2. – С. 53–64.
49. Дмитриева М.Л., Крылов А.А., Нафтульев А.М. Психология труда и инженерная психология. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1979. – 220 с.
50. Дорфман Л.Я. Метаиндивидуальный мир: методологические и теоретические проблемы. – М., 1993. – 456 с.
51. Дорфман Л.Я. Стили активности – методологические и теоретические предпосылки интегрального подхода // Стили человека: психологический анализ / Под ред. А.В. Либина. – М.: Смысл. 1998. – С. 34–51.
52. Дольник В.Р. Жизнь – разгадка пола или пол – разгадка жизни? // Химия и жизнь. – 1995. – № 9–12.

53. Дослідження креативної культури особистості старшокласника / За ред. В. Костіва. – Івано-Франківськ, 2007. – 144 с.
54. Дружинин В.Н. Интеллект и продуктивность деятельности: модель “интеллектуального диапазона” // Психологический журнал. – 1998. – Т. 19. – № 2. – С. 61–70.
55. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – С.-Пб.: Изд-во “Питер”, 2000. – 368 с.
56. Егорова М.С., Зырянова Н.М. Влияние генотипа на соотношение показателей интеллекта и когнитивного стиля // Генетика. – 1997. – С. 110–115.
57. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. – М.: Планета детей, 1997. – 325 с.
58. Загальна психологія (курс лекцій) / За ред. О.В. Скрипченка. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 436 с.
59. Зинченко В.П., Мамардашвили М.К. Об объективном методе в психологии // Вопросы философии. – 1977. – № 7. – С. 109–125.
60. Зощенко М. Повести. – М.: Московский рабочий, 1989.
61. Иванова А.Я. Обучаемость как принцип оценки умственного развития детей. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976
62. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – С.-Пб.: Питер, 2001. – 464 с.: ил.
63. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – С.-Пб.: Питер, 2002. – 544 с.: ил.
64. Ильин Е.П. Стиль деятельности: новые подходы и аспекты // Вопросы психологии. – 1988. – № 6. – С. 85–93.
65. Исследование сложности когнитивной дифференциации и интеграции в связи с уровнем социального интеллекта // Когнитивные стили: Тезисы науч.-практич. семинара. – Таллинн, 1986.
66. Калмыкова З.И. Продуктивное мышление как основа обучаемости. – М.: Педагогика, 1981. – 200 с.

67. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы. – Казань, 1969. – 278 с.
68. Князева Е., Курдюмов С. Основания синергетики. – С.-Пб.: Алетейя, 2002. – 414 с.
69. Ковалев А.Г., Мясищев В.Н. Темперамент и характер // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 167–171.
70. Когнитивная психология / Под ред. В.Н. Дружинина, Д.В. Ушакова. – М.: ПЭРСЭ, 2002. – 480 с.
71. Колга В.А. Дифференциально-психологическое исследование когнитивного стиля и обучаемости: Автореф. дисс.... канд. психол. наук. – Л., 1976.
72. Кон И.С. Психология половых различий // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 78–83.
73. Кондратенко В.Т. Девиантное поведение у подростков. – Минск, 1988.
74. Кочарян А.С. Преодоление эмоционально трудных ситуаций общения в зависимости от сложности социальной перцепции: Автореф. дисс. канд. психол. наук. – Л., 1986.
75. Кочетков В.В., Скатникова И.Г. Индивидуально-психологические проблемы принятия решений. – М.: Наука, 1994.
76. Кочубей В.И. Исследования по психогенетике человека // Вопросы психологии. – 1982. – № 1. – С. 134–140.
77. Коул М. Культурно-историческая психология. Наука будущего. – М.: “Когито центр”; Изд-во “Институт психологии РАН”, 1997. – 432 с.
78. Крайг Г. Психология развития. – С.-Пб.: Питер, 2000. – 980 с.
79. Кречмер Э. Строение тела и характер // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 219–247.
80. Кречмер Э. Строение тела и характер / Пер. с нем. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 336 с.
81. Криппнер С. Креативность (creativity) / Психологическая энциклопедия. – 2-е изд. / Под ред. Р. Корсини, А. Ауэрбаха. – С.-Пб.: Питер, 2003. – 1096 с.: ил. – С. 333–334.

82. Лазурский А.Ф. Классификация личностей // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 179–198.
83. Ломброзо Ч. Геніальність і божевільня: Паралель між великими людьми і божевільними / Пер. з італ. К. Тетюшинової. – К.: Україна, 1995. – 276 с.: іл. (рос. мовою).
84. Левитов Н.Д. Проблема характера в современной психологии // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 69–73.
85. Лейтес Н.С. Теплов и психология индивидуальных различий // Вопросы психологии. – 1982. – Т. 4. – С. 37–50.
86. Леонтьев А.Н. Индивид и личность // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 15–20.
87. Леонтьев Д.А. Тест смысложизненных ориентаций (СЖО). – М., 1992.
88. Леонгард К. Акцентуированные личности. – Ростов н/Д.: Феникс, 2000. – 536 с. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. – М.: Смысл, 1999. – 534 с.
89. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 3-е изд., испр. – М.: Смысл; Издательский центр “Академия”, 2004. – 527 с.
90. Литвак М.Е. Предисловие // К. Леонгард. Акцентуированные личности. – Ростов н/Д.: Феникс, 2000. – С. 3–26.
91. Личко А.Е. Типы акцентуаций характера и психопатий у подростков. – М.: ЭКСМО, 1999. – 407 с.
92. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1984. – 444 с.
93. Лу Ливер Б. Обучение всего класса. – М.: Новая школа, 1995.
94. Лук А.Н. Проблемы научного творчества // Наукоедение за рубежом. – М.: ИПИОН АН СССР, 1983.
95. Лучшие психологические тесты. – Петроком, 1992.

96. Машков В.Н. Основы дифференциальной психологии. – С.-Пб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1998. – 132 с.
97. Мейли Р. Факторный анализ личности // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 84–100.
98. Мельников В.М., Ямпольский Л.Т. Введение в экспериментальную психологию личности. – М.: Просвещение, 1985. – 319 с.
99. Мерлин В.С. Отличительные признаки темперамента // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 160–166.
100. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М.: Педагогика, 1986. – 253 с.
101. Мешкова Т.А. Онтогенез функциональной асимметрии мозга человека // Вопросы психологии. – 1982. – № 4. – С. 144–151.
102. Мухина В.С. Возрастная психология. – М.: Академия, 2000. – 453 с.
103. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология: Учебное пособие / С.К. Нартова-Бочавер. – М.: Флинта, Московский психолого-социальный институт, 2003. – 280 с.
104. Нартова-Бочавер С.К. “Coping behavior” в системе понятий психологии личности // Психологический журнал. – 1997. – № 5. – С. 20–31.
105. Небылицын В.Д. Основные свойства нервной системы человека. – М.: Педагогика, 1991.
106. Небылицын В.Д. Психофизиологические исследования индивидуальных различий. – М.: Наука, 1976. – 336 с.
107. Небылицын В.Д. Темперамент // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 153–159.
108. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. – М., 1999. – 445 с.
109. Орлов А.Б. Психология личности и сущности человека: парадигмы, проекции, практики. – М., 1995. – 142 с.

110. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – 3-тє вид., стереотип. – К. – Либідь, 1997. – 632 с.
111. Павлов И.П. Избранные труды. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1951.
112. Павлов И.П. Общие типы высшей нервной деятельности животных и человека // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 21–23.
113. Палей А.И. Модальностная структура эмоциональности и когнитивный стиль // Вопросы психологии. – 1982. – № 1. – С. 118–126.
114. Палей А.И. Эмоциональность и когнитивный стиль: соотношения и психофизиологические характеристики // Психологические проблемы индивидуальности. – М.; Л., 1983. – Вып. 1.
115. Палей И.М., Магун В.С. Психологические характеристики личности и предпосылки ее социальных потенциалов // Социальная психология. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1979. – С.90–105.
116. Парандовский Я. Алхимия слова. – М.: Правда, 1990.
117. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История психологии. – М.: РГГУ, 1994. Психологическое самообразование: читая зарубежные учебники. – М., 1992.
118. Перкинс Д.Н. Творческая одаренность как психологическое понятие // Общественные науки за рубежом. Р. Ж. Серия: Науковедение. – 1988. – № 4. – С. 88–92.
119. Петрайтите А.М. Связь интеллектуальных творческих способностей с экстраверсией–интроверсией // Вопросы психологии. – 1981. – № 6.
120. Пиаже Ж. О природе креативности // Вестник Московского университета. Психология. – 1996. – № 3. – С. 8–16.
121. Пиаже Ж. Психология интеллекта // Избр. психологические труды. – М.: Просвещение, 1969. – 659 с.
122. Полани М. Личностные знания: На пути к посткритической философии: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1985. – 334 с.
123. Пономарев Я.А. Методологическое введение в

психологию. – М.: Наука, 1983. – 205 с.

124. Пономарев Я. Психология творчества. – М.: Наука, 1976. – 302 с.

125. Пряжников Н.С. Психологический смысл труда. – М.: Воронеж, 1997. – 350 с.

126. Психологическая энциклопедия. / Под ред. Р. Корсини, А. Ауэрбаха. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 1096 с.: ил.

127. Психологический словарь / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика-Пресс, 1997. – 440 с.: ил.

128. Психология конституциональных различий в У. Шелдона (резюме) // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 248–251.

129. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.

130. Равич-Щербо И.В. Исследование природы индивидуальных различий методом близнецов // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 101–121.

131. Равич-Щербо И.В., Марютина Т.М., Григоренко Е.Л. Психогенетика. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 445 с.

132. Робер М.А., Тильман Ф. Психология индивида и группы. – М., 1988.

133. Роль среды и наследственности в формировании индивидуальности человека / Под ред. И.В. Равич-Щербо. – М.: Педагогика, 1988. – 330 с.

134. Роменец В. Психологія творчості: Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.

135. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2 т. – М.: Педагогика, 1989.

136. Рубинштейн С.Л. Способности // Рубинштейн С.П. Основы общей психологии. – С.-Пб.: Питер Ком, 1999. – С. 535–551.

137. Рудкевич Л.А., Рыбалко Е.Ф. Возрастная динамика самореализации творческой личности // Психологические проблемы самореализации личности. – С.-Пб.: Изд-во СПбГУ, 1997. – С. 89–106.

138. Русалов В.М. Пол и темперамент // Психологический журнал. – 1993. – Т. 14. – № 6. – С. 55–64.
139. Русалов В.Н. Опросник структуры темперамента. – М.: Смысл, 1992. – 37 с.
140. Русалов В.М. Психология и психофизиология индивидуальных различий: некоторые итоги и ближайшие задачи системных исследований // Психологический журнал. – 1991. – № 5. – Т. 12. – С. 3–16.
141. Русалов В.М. Теоретические проблемы построения специальной теории индивидуальности человека // Психологический журнал. – 1986. – Т. 7. – № 4. – С. 23–35.
142. Русалов В.М., Паралис С.Э. Темперамент и своеобразие когнитивной сферы личности // Психологический журнал. – 1991. – Т. 12. – № 5. – С. 118–122.
143. Селиванов В.В. Мышление и личность. – Смоленск: Изд-во СГУ, 1998.
144. Симонов П.В. Эмоциональный мозг. – М.: Медицина, 1984.
145. Скотникова И.Г. Когнитивные стили и стратегии решения познавательных задач / Под ред. В.А. Либина. Стилль человека. – М.: Смысл, 1998. – С. 64–78.
146. Словарь практического психолога / Сост. С.Ю. Головин. – Минск: Харвест, 1997. – 800 с.
147. Современная психология: Справочное руководство / Под ред. В.Н. Дружинина. – М.: Инфра, 1999. – 688 с.
148. Стернберг Р., Григоренко Е. Стили мышления в школе // Вестник Моск. ун-та. Серия 14. Психология. – 1996. – № 2. – С. 34–42; 1997. – № 2. – С. 33–42.
149. Стилль человека: психологический анализ / Под ред. А.В. Либина. – М.: Смысл, 1998. – 310 с.
150. Стреляу Я., Митина О., Завадский Б., Бабаева Ю., Менчук Т. Методика диагностики темперамента (формально-динамических характеристик поведения). - Учебно-методическое пособие. - М.: Смысл, 2009. - 104 с.
151. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. – М.: Прогресс, 1982. – 232 с.
152. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2-х т. – М.:

Педагогика, 1985. – Т. I. – 328 с.; Т. II. – 360 с.

153. Теплов Б.М. Проблемы индивидуальных различий. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 535 с.

154. Теплов Б.М. Современное состояние вопроса о типах высшей нервной деятельности человека и методика их определения // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 24–31.

155. Тихомирова И. В. Преобладающий тип ориентировочной активности и некоторые характеристики индивидуальности: Автореф. дисс. канд. психол. наук. – М., 1988.

156. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии. – М.: ИПАН, 1991. – 244 с.

157. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сб.: Пер. с англ. и нем. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

158. Франселла Ф., Баннистер Д. Новый метод исследования личности. – М.: Прогресс, 1987.

159. Фуко М. Забота о себе. История сексуальности. – К.; М., 1998. – 283 с. Хорни К. Женская психология. – С.-Пб., 1993. – 220 с.

160. Холодная М.А. Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта. – К.: УМК ВО, 1990.

161. Холодная М.А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. 2-е изд. – С.-Пб.: Питер, 2004. – 383 с.: ил.

162. Холодная М.А. Когнитивные стили и интеллектуальные способности // Психологический журнал. – 1992. – № 3. – С. 84–93.

163. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд. перераб. и доп. – С.-Пб.: Питер, 2002. – 272 с.: ил.

164. Холодная М.А. Психологический статус когнитивных стилей: предпочтения или “другие” способности? // Психологический журнал. – 1996. – Т. 17. – № 1. – С. 61 – 69.

165. Холодная М.А., Маньковский Н.Б., Бачинская Н.Ю. и др. Своеобразие уровневых, структурных и стилевых характеристик интеллекта в пожилом возрасте // Психология зрелости и старения. – 1998. – № 2. – С. 5–13.

166. Холодная М.А. Феномен “расщепления” полюсов

когнитивных стилей // Интеллект и творчество / Под ред. А.Н. Воронина. – М.: Изд-во ИП РАН, 1999.

167. Холодная М.А. Когнитивный стиль как квадриполярное измерение // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 4. – С. 46–56.

168. Хоровитц Ф.Д., Байер О. Одаренные и талантливые дети: состояние проблемы и направления исследований // Общественные науки за рубежом. Р. Ж. Серия: Науковедение. – 1988. – № 1.

169. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – С.-Пб.: Питер Пресс, 2001. – 602 с.

170. Шадриков В.Д. Способности, одарённость, талант // Развитие и диагностика способностей / Отв. ред. В.Н. Дружинин, В.Д. Шадриков. – М.: Наука, 1991. – С. 11.

171. Швырков В.Б. Нейрофизиологическое изучение системных механизмов поведения. – М.: Наука, 1978. – 239 с.

172. Шелдон У. Анализ конституциональных различий по биографическим данным // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 252–261.

173. Шкуратова И.П. Когнитивный стиль и общение. – Ростов-на-Дону: Изд. РПУ, 1994.

174. Шкуратова И.П. Исследование стиля в психологии: оппозиция или консолидация. Комментарии / Под ред. В.А. Либина. Стиль человека: психологический анализ. – М.: Смысл, 1998. – С. 13–33; 125–141.

175. Шнейдер Л.Б. Основы психодиагностики. – М., 1995. – Ч. 1.

176. Штерн В. Дифференциальная психология и её методические основы. – М.: Наука, 1998. – 336 с.

177. Шульц Д.П., Шульц Э.С. История современной психологии. СПб., 1998. – С. 122–124.

178. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. – С.-Пб.: Питер, 2000. – 656 с.

179. Эллиот П.К. Префронтальная область коры больших полушарий головного мозга как организатор волевых действий и ее роль в высвобождении творческого потенциала человека // Общественные науки за рубежом. Р. Ж. Серия: Науковедение, 1988. – № 1. – С. 86–87.

180. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. – М.: Прогресс, 1996. – 338 с.
181. Эстес К.П. Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях. – М.: София, 2001. – 495 с.
182. Южанинова А.Л. Исследование сложности когнитивной дифференциации и интеграции в связи с уровнем социального интеллекта // Когнитивные стили: Тезисы науч.-практич. семинара. – Таллинн, 1986. – С. 159–162.
183. Юнг К. Психология бессознательного. – М.: Канон. – 1994.
184. Якубик И. Истерия. – М.: Медицина, 1981
185. Ярошевский М.Г. История психологии. – 3 изд., перераб. – М.: Мысль, 1985. – 578 с.
186. Amabile T., Collins M. Creatine // Manstead A., Hewstone M. (eds.) The Blackwell encyclopedia of social psychology. – Oxford: Blackwell Publ, 1996. – P. 142–144.
187. Bogerman W.G. Studies of Genius. – N.Y., 1947. – P. 171.
188. Csikszentmihalyi M. Creativity. Flow and the psychology of discover and invention. – N.Y.: Harper Perennial, 1997.
189. Dutta-Roy D. Personality model of fine artists // Creat. Res. J. – 1996. – V. 9. – P. 391–394.
190. Farley F. The big T in personality // Psychol. Today. – 1986. – V. 20. – №5. – P. 44–52.
191. Gough H. A creative personality scale for the Adjective Check List // J. Pers. Soc. Psychol. – 1979. – V. 37. – № 8. – P. 1398–1405.
192. Guilford J. A psychometric approach to creativity. – University of Southern California, 1986.
193. Jones K. et al. Influential factors in artists lives and themes in their artwork // Creat. Res. J. – 1997. – V. 10. – № 2. – P. 221–228.
194. Karlson Y.L. Inheritance of creative intelligence. – Cicago, 1978. – P. 138.
195. Lehman H.C. Age and Achievement. – Prinстон, 1953.
196. Li J. Creativity in horizontal and vertical domains // Creat. Res. J. – 1997. – V. 10. – № 2–3. – P. 107–132.

197. MacKinnon D.W. Personality and the realization of creative potential // Am. Psychologist. – 1965. – V. 20. – P. 273–281.
198. Martindale C. Personality, situation and creativity // Glover J., Ronning R., Reynolds C (eds.). Handbook of creativity. – N.Y.: Plenum. 1989. – P. 211–232.
199. Runco M. Personal creativity: Lessons from literary criticism // Dorfman L. et al. (eds.). Emotion, creativity and art. – Perm: Perm State Institute of Arts and Culture, 1997. – V. 1. – P. 305–317.
200. Sternberg R. General intellectual ability // Human abilities by R. Sternberg, 1985. – P. 5–31.
201. Taylor C.W. Cultivating multiple creative talents in students // Journal for the Education of the Gifted. – 1985. – Vol 8. – P. 187–198.
202. Terman L.M. The Measurement of Intelligence. – Boston, 1937.
203. Thurstone L.L. The nature of intelligence. – N.Y.: Harcourt. Brace and Company, Inc, 1924.
204. Torrance E.P. Creativity and futurism in education: Retooling // Education. – 1980. – V. 100. – P. 298–311.
205. Torrance E.P. Guiding creative talent. – Englewood Cliffs, W.J.: Prentice- Hall, 1964.
206. Torrance E.P. Unique needs of the creative child and adult // Nat. Soc. Study Educ. Yrbk. – 1979. – V. 78. – P. 352–371.

ЗМІСТ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	3
ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	11
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	21
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ.....	33
ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	37
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	39

Навчальне видання

**Ясмiна Джанiвна Короход
Людмила Василiвна Долiнська**

ДИФЕРЕНЦIАЛЬНА ПСИХОЛОГIЯ
Навчально-методичнi рекомендацiї
*для студентiв факультету психологiї,
полiтологiї та соцiологiї*

Пiдписано до друку ____ 2021. Формат 60х84/16.
Папiр офсетний. Гарнiтура Cambria. Цифровий друк.
Умовн. друк. арк. 1,7. Тираж 50 прим. Замовлення № ____

Видано i вiддруковано в ПП «Фенiкс»
(Свiдоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 вiд 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25. Тел. (048) 7777591
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.law-books.od.ua